

УДК 793.3.071.5

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)-115-121](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-115-121)

Ткаченко Марія Валентинівна,
викладачка хореографічних дисциплін,
Полтавська міська школа мистецтв
«Мала академія мистецтв» імені Р.О. Кириченко;
аспірантка, Полтавський національний
педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Україна

Mariia Tkachenko,

Teacher of choreographic disciplines,
Poltava City School of Arts

"Small Academy of Arts" named after R.O. Kirichenko;

Postgraduate student, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

E-mail: mashadance17@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-7291-0113>

МЕХАНІЗМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

A Актуалізація професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності розглядається у контексті методологічних підходів, які сприятимуть удосконаленню цього процесу. У дослідженні принципового значення набули методологічні підходи: компетентнісний – зумовлює посилення мотивації науково-педагогічних кадрів кафедр хореографії, що забезпечують підготовку майбутніх фахівців-хореографів, до реалізації трьох ключових завдань удосконалення професійної й самоосвітньої компетентності; формування у майбутніх фахівців-хореографів компетентностей, визначених освітніми програмами спеціальності 024 Хореографія; розроблення критеріїв та показників оцінювання рівня професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності з урахуванням дидактичного, організаційно-методичного, наукового аспектів роботи, а також досягнень у набутті нових компетентностей, що дають їм змогу провадити сучасний освітній процес підготовки майбутніх фахівців-хореографів); системний – забезпечує цілісний погляд на проблему професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності, відкриває можливості для проєктування відповідної моделі з орієнтацією на освіту впродовж усього життя та побудови авторських методик викладання хореографічних дисциплін із метою вдосконалення методичної системи підготовки майбутніх фахівців-хореографів; діяльнісний – зорієнтовує процес професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін на вдосконалення всіх видів діяльності, розширення практичного виконавського й методичного досвіду, забезпечує оцінювання здатності педагогів сприяти професійному становленню майбутніх фахівців-хореографів під час навчання у ЗВО; інтегративний – забезпечує комплексну організацію підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників на засадах інтеграції сучасної теорії хореографічної освіти, стратегій її розвитку, методики хореографічної роботи, інноваційних технологій викладання хореографічних дисциплін, інструментів розвитку виконавської майстерності педагогів в інноваційних сценічних практиках, а також комплексне вивчення проблем підготовки майбутніх фахівців-хореографів у ЗВО, організації дидактичного процесу, естетичного виховання і професійного розвитку майбутніх фахівців-хореографів, відстеження прогресу студентів у формуванні інтегральної компетентності згідно з освітньою програмою; індивідуальний – забезпечує викладачам хореографічних дисциплін можливість побудови індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку, розширення сукупності знань, необхідних для врахування індивідуальних особливостей студентів у професійно-педагогічній діяльності, здатність їх діагностувати із використанням новітніх методик, урахувувати і розвивати творчий потенціал майбутніх фахівців-хореографів, прогнозувати вплив авторських методів індивідуальної роботи зі студентами на успішність навчання; проєктно-модульний – зумовлює збагачення змісту програм підвищення кваліфікації викладачів хореографічних дисциплін хореографічно-освітніми проєктами й навчальними модулями, що посилюють значущість інформального складника у процесі професійного розвитку науково-педагогічних кадрів ЗВО; міждисциплінарний – уможливорює збагатити зміст програм підвищення кваліфікації шляхом залучення наукових теорій і концепцій із суміжних галузей пізнання як засобів вивчення проблем хореографічної педагогіки, детермінованих комплексним характером, що вимагає застосування гносеологічних можливостей інших гуманітарних наук.

Ключові слова: хореографічна освіта; викладачі хореографічних дисциплін; майбутні фахівці-хореографи; професійний розвиток; методологічні підходи; підвищення кваліфікації

Mechanisms of professional development of teachers of choreographic disciplines in the process of professional and educational activities: methodological aspect

S The actualization of the professional development of teachers of choreographic disciplines in the process of professional and educational activities is considered in the context of methodological approaches that will contribute to the improvement of this process. In the study, methodological approaches became of fundamental importance: competency-based, which leads to the strengthening of the motivation of scientific and pedagogical staff of choreography departments, which ensure the training of future choreographer specialists, to the implementation of three key tasks (improvement of professional and self-educational competence; formation of future choreographer specialist competencies, defined educational programs of the specialty 024 Choreography; development of criteria and indicators for assessing the level of professional development of teachers of choreographic disciplines in the process of professional and pedagogical activity, taking into account the didactic, organizational-methodical, scientific aspects of work, as well as achievements in the acquisition of new competencies, which enable them to conduct modern educational the process of training future choreographer specialists); systemic, which provides a holistic view of the problem of professional development of teachers of choreographic disciplines in the process of professional-pedagogical activity, opens up opportunities for designing a suitable model with an orientation towards education throughout life and building author's methods of teaching choreographic disciplines with the aim of improving the methodological system of training future choreographer specialists; activity, which orients the process of professional development of teachers of choreographic disciplines to the improvement of all types of activities, the expansion of practical performance and methodical experience, provides an assessment of the ability of teachers to contribute to the professional development of future choreographers during their studies at the Higher Education Institution; integrative, which provides a comprehensive organization of advanced training of scientific and pedagogical workers based on the integration of modern theory of choreographic education, strategies for its development, methods of choreographic work, innovative technologies for teaching choreographic disciplines, tools for developing teachers' performance skills in innovative stage practices, as well as a comprehensive study of preparation problems of future choreographer specialists in higher education institutions, organization of the didactic process, aesthetic education and professional development of future choreographer specialists, tracking the progress of students in the formation of integral competence according to the educational program; individual, which provides teachers of choreographic disciplines with the opportunity to build an individual educational trajectory of professional development, expand the set of knowledge necessary to take into account the individual characteristics of students in professional and pedagogical activities, the ability to diagnose them using the latest methods, take into account and develop the creative potential of future choreographers, predict the influence of the author's methods of individual work with students on the success of studies; project-module, which provides for the enrichment of the content of training programs for teachers of choreographic disciplines with choreographic-educational projects and educational modules that strengthen the importance of the informal component in the process of professional development of scientific and pedagogical personnel of higher education institutions; interdisciplinary, which makes it possible to enrich the content of advanced training programs by involving scientific theories and concepts from related fields of knowledge as means of studying the problems of choreographic pedagogy, determined by their complex nature, which requires the application of epistemological capabilities of other humanities.

Keywords: choreographic education; teachers of choreographic disciplines; future choreographers; professional development; methodological approaches; professional development

Постановка проблеми. Нині вимоги до підготовки майбутніх фахівців-хореографів зростають і включають у себе загальнокультурний, виконавський і професійно-педагогічний складники. Відбувається перехід від масово-репродуктивного до індивідуально-творчого методів викладання, що вимагає від майбутніх фахівців-хореографів професійної, компетентної підготовки до входження на ринок хореографічно-освітніх послуг і постійного саморозвитку. Це становить актуальну науково-педагогічну проблему, що вимагає пошуку шляхів підвищення рівня професійно-педагогічної майстерності випускників спеціальності 024 Хореографія і, викладачів-хореографів зокрема. Сучасний фахівець хореографії повинен мати високий рівень професіоналізму та ефективно використовувати свої знання, вміння та навички на практиці. Для викладачів хореографічного мистецтва важливими є не лише знання як у галузі мистецтва, так і в

галузі педагогіки, але й здатність до постійного професійного розвитку. Викладач-хореограф повинен мати бажання творити, бути креативним та адекватно оцінювати результати своєї творчості для подальшої самореалізації в хореографічному мистецтві.

Нині стає все очевиднішим, що потрібно зробити крок до покращення кадрового потенціалу системи хореографічної освіти. Це означає, що необхідно розвивати кожного майбутнього фахівця-хореографа відповідно до його індивідуальних здібностей, бажань і потреб шляхом навчання протягом усього життя. Крім того, необхідно стимулювати високоякісну хореографічно-педагогічну роботу та становлення науково-педагогічних кадрів на засадах власного неперервного професійно-творчого розвитку. Отже, актуальною стає проблема неперервного професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін, які працюють у закладах вищої

освіти (ЗВО). Це означає, що викладачі повинні неперервно вдосконалювати свій рівень знань і навичок, опановувати нові технології та методики навчання, а також розвивати свої творчі здібності та професійні навички. Тільки так вони зможуть забезпечити високий рівень освітнього процесу та створити умови для розвитку талантів молодих хореографів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Різномасштабно проблему професійного розвитку педагогів ЗВО висвітлено у працях таких науковців, як О. Волобуєва (розвиток творчої компетентності викладача вищої школи) [3], О. Гура (розвиток професійної компетентності викладача ЗВО) [5], Р. Гуревич, М. Кадемія (реалізаційні механізми формування й розвитку професійної компетентності майбутнього педагога) [6], Л. Кайдалова, А. Котвіцька та А. Ольховська (теоретико-прикладні аспекти професійного розвитку науково-педагогічних кадрів фармацевтичних ЗВО) [8], І. Грогодза, Н. Муқан (методологія й теоретико-практичні аспекти професійного розвитку педагогів) [9], В. Сидоренко, Я. Швень (упровадження системи тематичних курсів підвищення кваліфікації для професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти) [11] та ін. Їхні наукові розвідки та практичний доробок свідчать про актуальність проблеми й пошук дієвих механізмів професійного розвитку викладачів ЗВО у процесі професійно-педагогічної діяльності. Водночас, у науково-педагогічній літературі недостатньо приділяється увага проблематиці неперервного професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін.

Мета статті: виокремити й схарактеризувати методологічні підходи до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності.

Викладення основного матеріалу. Пошуки шляхів вирішення проблеми професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності спонукали нас знайти методологічні підходи, реалізація яких сприятиме вдосконаленню цього процесу. Такими підходами, на нашу думку, є: компетентнісний, системний, діяльнісний, інтегративний, індивідуальний, проєктно-модульний і міждисциплінарний (рис. 1).

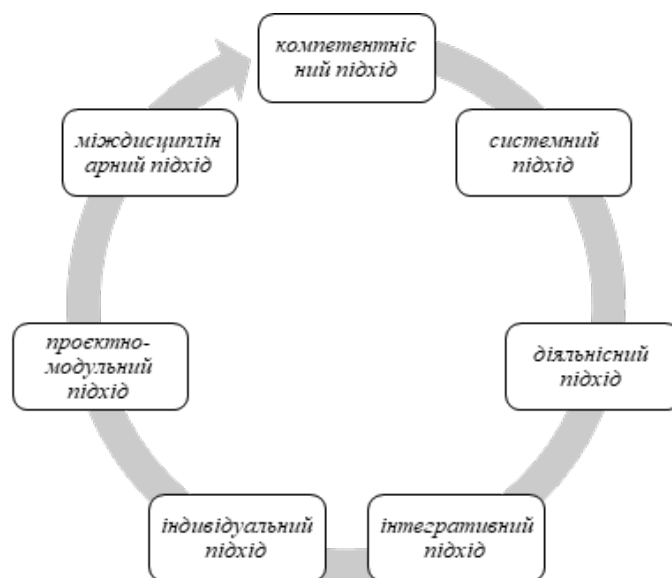

Рис. 1. Методологічні підходи до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності

Компетентнісний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності зумовлює посилення мотивації науково-педагогічних кадрів кафедр хореографії, які забезпечують підготовку майбутніх фахівців-хореографів, до реалізації трьох ключових завдань:

1) постійно вдосконалювати свою професійну компетентність, займатися самоосвітою, професійним саморозвитком, опановувати новітні методи викладання хореографічних дисциплін, брати участь у програмах підвищення кваліфікації, науково-практичних конференціях із методичних проблем тощо;

2) викладачі хореографічних дисциплін під час фахової підготовки у ЗВО повинні формувати у майбутніх фахівців-хореографів якості, необхідні для успішного здійснення професійно-педагогічної діяльності, готовність до неї, тобто формувати компетентності, що необхідні роботодавцю та зазначені в освітніх програмах Середня освіта (Хореографія) – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів наук про освіту, зокрема мистецьку, і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі;

3) критерії та показники для успішного оцінювання рівня професійного розвитку

викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності мають урахувати дидактичний, організаційно-методичний, науковий аспекти роботи науково-педагогічних кадрів, а також їхні досягнення у набутті нових компетентностей, які дають їм змогу провадити сучасний освітній процес підготовки майбутніх фахівців-хореографів, формуючи програмні компетентності й результати навчання за освітніми програмами спеціальності 024 Хореографія та фіксуючи професійне зростання майбутніх фахівців-хореографів у процесі навчання у ЗВО (як формуються ті чи інші компетентності під час опанування освітніми компонентами за всі роки навчання у виші, як студенти набувають виконавського та педагогічного досвіду, як прагнуть досягти більшого).

Системний підхід дозволяє розглядати проблеми професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін як складник неперервної освіти. Цей підхід забезпечує єдність і цілісність усіх компонентів професійно-педагогічної діяльності викладачів хореографічних дисциплін, зокрема він спрямований на підготовку науково-педагогічних кадрів з орієнтацією на неперервну освіту, а також на проектування моделі їх професійного розвитку. Цей підхід дає можливість викладачам систематизувати свій досвід, розробити власну методичну систему, авторські методики викладання кожного викладача-хореографа, що сприятиме підготовці якісних фахівців-хореографів.

Діяльнісний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін означає, що викладач повинен поєднувати різні види діяльності, такі як навчання, методична робота, організація, виховання, управління та професійна орієнтація, щоб забезпечити якісний освітній процес підготовки майбутніх фахівців-хореографів. Ефективність та успішність професійно-педагогічної діяльності залежить від фахового рівня викладача хореографічних дисциплін, його загальної культури та практичного досвіду виконавства й методики навчання. Педагогічна майстерність передбачає не лише досконалу професійну компетентність, але й наявність відповідних особистісних якостей, таких як комунікабельність, вимогливість, гуманність,

управління емоціями, емпатія, толерантність та витривалість [12]. Удосконалення професіоналізму та майстерності викладача-хореографа відображає єдність не лише теоретичної та практичної готовності до професійно-педагогічної діяльності, але й готовності до самоосвітньої діяльності.

З іншого боку, діяльнісний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності забезпечує оцінювання здатності педагогів сприяти становленню майбутніх фахівців-хореографів за такими етапами [там само]: 1 етап – адаптація майбутніх фахівців-хореографів до умов освітнього процесу у ЗВО; 2 – активне освоєння студентами способів оволодіння теорією хореографічної освіти, методологічними вміннями і навичками; 3 – професійна орієнтація майбутніх фахівців-хореографів, що передбачає включення практико орієнтованих компонентів у процес навчання (насамперед, практичної підготовки, спецкурсів, організації виконавської діяльності студентів тощо) і забезпечення професійної спрямованості різним формам і методам навчання хореографічних дисциплін.

Інтегративний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності забезпечує: 1) комплексну організацію підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників на засадах інтеграції сучасної теорії хореографічної освіти, стратегій її розвитку, методики хореографічної роботи, інноваційних технологій викладання хореографічних дисциплін, інструментів розвитку виконавської майстерності педагогів в інноваційних сценічних практиках; 2) комплексне вивчення проблем підготовки майбутніх фахівців-хореографів у ЗВО, організації дидактичного процесу, естетичного виховання і професійного розвитку майбутніх фахівців-хореографів, а також уможливує простежити прогрес студентів у формуванні інтегральної компетентності згідно з освітньою програмою [4].

Ці два аспекти видається можливим реалізувати за допомогою розроблення спеціальних програм підвищення кваліфікації, наприклад, «Теоретико-практичні засади використання інноваційних технологій під час викладання хореографічних дисциплін». Вочевидь, інтеграція змістового компоненту професійного розвитку викладачів

хореографічних дисциплін у їхню професійно-педагогічну діяльність передбачає створення зв'язків між різними модулями програми, щоб об'єднати їх у єдину систему. Навчання викладачів-хореографів може проводитися за спеціально створеними педагогічними умовами, що сприяють їхньому професійному розвитку. Це може включати окремі заняття з конкретних тем, декілька тем програми, цикл майстер-класів або зв'язок між майстер-класами, щоб стимулювати творчий потенціал викладачів і мотивувати їх до успішної професійної діяльності й самовдосконалення.

Індивідуальний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності забезпечує науково-педагогічним кадрам кафедр хореографії з одного боку можливість побудови індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку (консультування з науковцями, колегами, хореографами, організація самоосвіти, складання плану підвищення кваліфікації та стажувань, провадження науково-методичної роботи тощо), а з іншого – розширення сукупності знань, необхідних для врахування індивідуальних особливостей студентів у професійно-педагогічній діяльності, здатність їх діагностувати із використанням новітніх методик, урахувувати і розвивати творчий потенціал майбутніх фахівців-хореографів, прогнозувати вплив авторських методів індивідуальної роботи зі студентами на успішність навчання [1; 3].

Проектно-модульний підхід включає до програм підвищення кваліфікації викладачів хореографічних дисциплін хореографічно-освітні проекти та навчальні модулі, що підсилюють роль інформальної освіти (тобто самоосвіти) у професійному розвитку науково-педагогічних кадрів ЗВО. Цей підхід стимулює викладачів до самоосвіти через проектно-пошукову діяльність, яка допомагає їм отримати необхідні знання для професійного розвитку та мотивує до науково-методичної роботи. Важливими складниками успішної професійно-педагогічної діяльності викладача-хореографа є особистісні якості та здатність до проведення науково-педагогічних досліджень, які можуть відображати їх професійний розвиток. Хореографічно-освітні проекти відіграють важливу роль у професійному

розвитку викладачів хореографічних дисциплін у вишах, тому важливо акцентувати увагу на них при визначенні ефективних педагогічних умов [7].

Міждисциплінарний підхід до професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності уможлиблює збагатити зміст програм підвищення кваліфікації шляхом залучення наукових теорій і концепції із суміжних галузей пізнання як засобів вивчення проблем хореографічної педагогіки, детермінованих комплексним характером, що вимагає застосування гносеологічних можливостей інших гуманітарних наук, як-от: філософії, психології, дидактики, соціології, мистецтвознавства, лідерології тощо (К. Булага, 2020; К. Булага, Н. Кононець, М. Гриньова, 2020; Г. Ніколаї, 2013) [1; 2; 10].

Послугуючись науковим доробком учених (Н. Бугаєць, В. Волчукова, О. Ліманська, О. Тіщенко, 2013) [4], акцентуємо на тому, що для професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності необхідно постійно переглядати та вдосконалювати зміст програм підвищення кваліфікації, методик викладання хореографії та роботи з хореографічним колективом, урахувувати сучасні тенденції в освіті загалом і хореографічній освіті зокрема, розробляти актуальну систему завдань для таких курсів, застосовувати дидактичні принципи й методологічні підходи, комплексно поєднувати різноманітні види роботи з педагогами-хореографами, яка спрямована на розвиток виконавської та педагогічної майстерності.

Висновки. У підсумку зазначимо, що ефективність професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності може бути забезпечена сукупністю методологічних підходів, серед яких особливу увагу звертаємо на компетентнісний, системний, діяльнісний, інтегративний, індивідуальний, проєктно-модульний, міждисциплінарний підходи.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у пошуках дієвих механізмів реалізації схарактеризованих вище методологічних підходів і визначення педагогічних умов професійного розвитку викладачів хореографічних дисциплін у процесі професійно-педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Булага К. М. Дидактико-технічне забезпечення навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу. *Science Review: Open Access Peer-reviewed Journal*. RS Global Sp. z O.O. Warsaw, Poland. 2020. Vol. 4 (31). P. 20–24.
2. Булага К., Кононец Н., Гриньова М. Технологія кайдзен у процесі формування лідерських якостей вихованців дитячого хореографічного колективу. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2020. № 2. С. 80–93.
3. Волобуєва О. Ф. Творча компетентність викладача вищої школи: психологічний аспект. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України* : електрон. наук. фах. вид. Хмельницький, 2011. Вип. 4. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_4/11vofspa.pdf. (дата звернення: 24.04.2023)
4. Волчукова В. М., Бугасць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. Методика роботи з хореографічним колективом : основи курсу : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2013. 326 с.
5. Гура О. І. Сутність професійної компетентності викладача ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1106/1/05goipkv.pdf> (дата звернення: 20.04.2023)
6. Гуревич Р., Кадемія М. Професійна компетентність майбутнього педагога: як її формувати? *Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки*. 2012. Вип. 10. С. 66–70.
7. Добролюбова Н. В. Перспективи використання інноваційних технологій та їх вплив на розвиток професійної майстерності викладача хореографії. *Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20–21 березня 2020 р.). Одеса, 2018. С. 46–48.
8. Котвіцька А. А., Ольховська А. Б., Кайдалова Л. Г. Теоретико-прикладні аспекти професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників фармацевтичних закладів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 30, т. 1. С. 75–79.
9. Мукан Н. В., Грогодза І. Ю. Професійний розвиток педагогів: теоретичні та методологічні аспекти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5. С. 18–27.
10. Ніколаї Г. Ю. Методологічні пошуки у сфері мистецької освіти. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. Вип. 1 (1). С. 3–17.
11. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації : зб. освітньо-професійних програм : у 2-х ч. Ч. 2: Тематичні курси підвищення кваліфікації / наук. ред., упоряд. : В. В. Сидоренко, Я. Л. Швень. Київ : Агроосвіта, 2019. 194 с.
12. Чуба В. Проблеми формування професійних якостей майбутніх хореографів в системі вищої освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (3). С. 221–227.

References

1. Bulaha, K. M. (2020). Dydaktyko-tekhniche zabezpechennia navchalnoi diialnosti vykhovantsiv dytiachoho khoreohrafichnoho kolektyvu [Didactic and technical support of the educational activities of pupils of the children's choreographic team]. *Science Review: Open Access Peer-reviewed Journal*. RS Global Sp. z O.O. 4 (31), 20-24 [in Ukrainian].
2. Bulaha, K., Kononets, N., & Hrynova, M. (2020). Tekhnolohiia kaidzen u protsesi formuvannia liderskykh yakosti vykhovantsiv dytiachoho khoreohrafichnoho kolektyvu [Kaizen technology in the process of forming leadership qualities of students of the children's choreographic team]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy [Theory and practice of social systems management]*, 2, 80-93 [in Ukrainian].
3. Volobuieva, O. F. (2011). Tvorchia kompetentnist vykladacha vyshchoi shkoly: psykholohichniy aspekt [Creative competence of a teacher of a higher school: psychological aspect]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine]*, 4. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_4/11vofspa.pdf [in Ukrainian].
4. Volchukova, V. M., Buhaiets, N. A., Limanska, O. V., & Tishchenko, O. M. (2013). *Metodyka roboty z khoreohrafichnym kolektyvom: osnovy kursu [Methods of working with a choreographic team: the basics of the course]: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kharkiv: KhNPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
5. Hura, O. I. (2005). Sutnist profesiinoi kompetentnosti vykladacha VNZ [The essence of the professional competence of a university teacher]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University]*, 25. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/1106/1/05goipkv.pdf> [in Ukrainian].
6. Hurevych, R., & Kademiia, M. (2012). Profesiina kompetentnist maibutnoho pedahoha: yak yii formuvaty? [Professional competence of the future teacher: how to form it?]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti. Pedahohichni nauky [Origins of pedagogical skills. Pedagogical sciences]*, 10, 66-70 [in Ukrainian].
7. Dobroliubova, N. V. (2020). Perspektyvy vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii ta yikh vplyv na rozvytok profesiinoi maisternosti vykladacha khoreohrafii [Prospects for the use of innovative technologies and their impact on the development of the choreography teacher's professional skills]. In *Priorytety rozvytku pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk u XXI stolitti [Priorities of the development of pedagogical and psychological sciences in the 21st century]: materialy mizhnar. nauk.-prakt. conf.* (pp. 46-48). Odesa [in Ukrainian].
8. Kotvitska, A. A., Olkhovska, A. B., & Kaidalova, L. H. (2020). Teoretyko-prykladni aspekty profesiinoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh ta pedahohichnykh pratsivnykiv farmatsevtichnykh zakladiv vyshchoi osvity [Theoretical and applied aspects of professional development of scientific, pedagogical and pedagogical workers of pharmaceutical institutions of higher education]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 30, 1, 75-79 [in Ukrainian].
9. Mukan, N. V., & Hrohodka, I. Yu. (2013). Profesiinyi rozvytok pedahohiv: teoretychni ta metodolohichni aspekty [Professional development of teachers: theoretical and

methodological aspects]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii* [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies], 5, 18-27 [in Ukrainian].

10. Nikolai, H. Yu. (2013). Metodolohichni poshuky u sferi mystetskoï osvity [Methodological searches in the field of art education]. *Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia* [Current issues of art education and upbringing], 1 (1), 3-17 [in Ukrainian].

11. Sydorenko, V. V., & Shven, Ya. L. (Comps.). (2019). *Profesiyni rozvytok pedahohichnykh, naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv i kerivnykiv zakladiv osvity haluzi znan 01 «Osvita» u systemi pidvyshchennia kvalifikatsii* [Professional development

of pedagogical, scientific and pedagogical workers and managers of educational institutions in the field of knowledge 01 "Education" in the system of professional development]: zbirnyk osvitno-profesiinykh prohram (P. 2: Tematychni kursy pidvyshchennia kvalifikatsii). Kyiv: Ahrosvita [in Ukrainian].

12. Chuba, V. (2014). Problemy formuvannia profesiinykh yakosti maibutnikh khoreohrafiv v systemi vyshchoi osvity [Problems of formation of professional qualities of future choreographers in the system of higher education]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia* [Problems of modern teacher training], 10 (3), 221-227 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 12.09.2023